

Rejsebrev fra Kreta

Okt. 2025

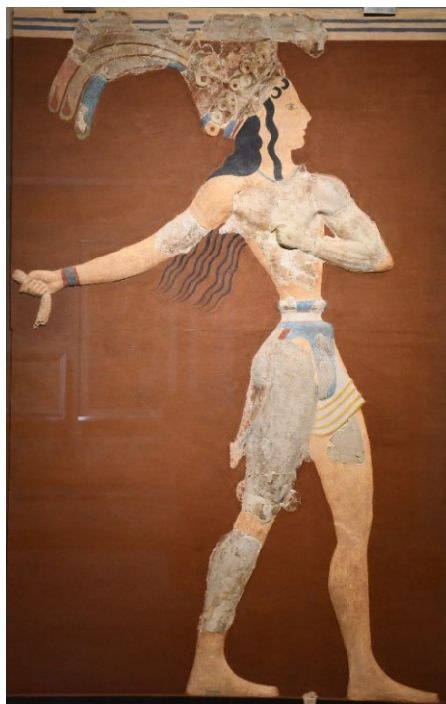
Ankomsten til Kreta var et umiddelbart genmøde - hvor er her dejligt, hvor er her smukt, hvor er her sundt for sjælen! Jeg havde en næsten euforisk sindsstemning, da jeg mødte bare den grimme luft-havn i Hieraklion, senere lugten og lysene i natten, da vi ankom, og derefter et typisk græsk strand-hotel i en mindre by østpå på Kreta, Agios Nicolaos, den del af Kreta, hvor jeg aldrig har været. Jeg har været på Kreta kun én gang, sommeren 1981, og da var jeg ikke øst for Hieraklion.

Turen er en arkæologisk tur koncentreret omkring minoerne og minoisk kultur 3000-1100 f.Kr. De er kommet sejlene hertil, 3 døgn sejlads fra Egypten. De bosatte sig øst om øen og skabte den første europæiske højkultur.

Det var også en vennetur, fordi så mange af os kender hinanden fra tidligere ture med Klassikernes Rejseforening. Det blev til mange glas ouzo sammen. Sørgeligt er det blot, at denne græske madkultur er i tilbagegang. Man kan træffe på, at der er restauranter, som end ikke har retzina. Det er den moderne turismes kulturnedbrydende mediering af kultur. Også den græske salat er i forfald. Der hører dog rødløg til, ligesom de sorte oliven var kommet i fåtal. Sørgeligt! Fetaen alene gør det ikke!

Jeg drikker selvfølgelig ouzo, jeg drikker selvfølgelig retzina, som jeg lærte det i 1970'erne, men det er der ikke så mange, der gør længere, nok heller ikke grækerne. Det er dog græsk kultur.

Vi besøgte en række minoiske udgravninger af paladser, som det hedder, måske snarere en art købsteder, fordi det er meget kompakte bebyggelser med masser af opmagasineringsrum og håndværkerværksteder, i Knossos hele 1500 værelser. Man har indkredset herskerens bopæl, derfor ordet palads. Reelt er der ikke så meget at se, medmindre man har ekspertguider med til at visualisere fundamenterne, som normalt er kælderniveauet. De er ekstremt tidlige, fra bronzealderen.

Fra mit første besøg står Knossos klart i erindringen, som også i dag er et imponerende og særdeles velbesøgt turiststed, hvor man bliver ført rundt ad gangbroer i hele udgravningsområdet. Mine gamle billeder fra 1981 viser, at man da bare gik rundt i ruinerne. I dag er man nødt til at beskytte ruiner mod nedslidning. Hvem husker ikke de berømte rekonstruktioner i Knossos?

Se, hvor lidt man har!

De skyldes udgraveren, den engelske arkæolog Arthur Evans, som startede i år 1900, og rekonstruktionerne som hans visualiseringer skyldes ham og den tids arkæologi. De stod markant i hans tid og i dag, for det er dem, enhver besøgende husker. Derfor blev jeg især optaget af netop disse berømte rekonstruktioner af fresker fra Knossos, hvor få de originale stumper egentlig var i forhold til de billeder, som kunstneren skabte på baggrund af fragmenterne for 130 år siden. Det kan man se på museet i Hieraklion, hvor originalerne er. Disse konstruktioner er i dag blevet en seværdighed i sig selv. Jeg blev opmærksom på denne restaureringsproblematik på min Limes-tur for et par år siden, at selv i dag forkerte rekonstruktioner kan blive en seværdighed i sig selv.

Som en modsætning til Knossos står Faistos, hvor der ingen rekonstruktioner er. Stedets teater, sådan hed det i 1981, er nok snarere en fremtrædelsestrappe for herskeren.

Spinalonga er et meget fint sted, en tidligere fæstning, og ikke mindst kendt som spedalskhedskoloni, fra 1903 til 1957. Det er den historie, som forfatteren Victoria Hislop fortæller om i sin roman "Øen". Jeg kan godt lide Hislop; hun er god til skruer en historie sammen, fremragende historisk researcher, og så elsker hun Grækenland. Det er en forunderlig historisk skildring af en isolering på en ø, som minder om Livø og Sprogø, som der er så meget fokus på herhjemme i disse år, selvom der her er

tale om åndssvage, som det hed dengang.

En særlig oplevelse var Santorini. Her besøgte vi Akrotiri, som er et udgravningsområde, et mini-Pompeji, som er påbegyndt udgravet i 1960'erne, og altså ikke fandtes, da jeg var på Kreta sidst, sjovt at tænke på! Der er tale om en 4.000 år gammel minoisk by, i hvert fald er den fundne kunst minoisk, men byen var forladt, da den blev dækket af aske. Forladt, hvorfor? Man knytter det selvfølgelig til naturkatastrofen, da vulkanen sprang i luften. Den er jo åbenlys, for øen er i virkeligheden en kraterrand. Vi har alle lært, at denne naturkatastrofe ødelagde den minoiske kultur, men de moderne iskerneboringer sætter måske et større spørgsmålstegn ved, hvornår det skete. De kloge venter på resultaterne.

Der fundet meget fine fresker, som er rekonstrueret og findes på museet i hovedbyen Thera. Her har man tegnet nogle aber op, men er det aber? Aber er ikke hjemmehørende i Grækenland og optræder ikke i myterne. Det har altid været svært at sætte fragmenter sammen. I virkeligheden var der her tale om de samme rekonstruktionsteknikker som Evans' for over 100 år siden i Knossos. Det nye her var, at der var billeder af mennesker, så man kunne se både hoved og krop. Bl.a. en ung mand med to knipper fisk.

Ved at se originalerne på museerne, kan man se de oprindelige småstykker, og hvor konstruktørerne maler videre. Det er et kæmpepuslespil med bittesmå brikker, hvor de fleste i virkeligheden mangler. Gætværk, men også gætværk, der bliver påvirket både af viden, men også af ens egen tids forestillinger (eller fordomme).

Er det minoere, der boede i Akrotiri, eller er der blot tale om minoiske kunstnere? - ligesom man i dag drøfter, om mykenerne på fastlandet egentlig er minoere. Det var nogle af de arkæologiske spørgsmål, der blev stillet på turen.

En helt speciel oplevelse havde vi i Det arkæologiske Museum i Hania, fordi en af deltagerne Nanna Westergaard-Nielsen, i øvrigt datter af min oldislandsk-lærer på universitetet, havde været med til at udgrave en sarkofag i sin ungdom, som hun fandt udstillet sammen med mange mindre genstande, som hun genkendte. Stor oplevelse for Nanna og for os.

Da jeg kom hjem, fandt jeg min gamle scrapbog fra 1981 frem, og det viste sig, at der var en overensstemmelse mere, nemlig Arkadiklosteret. Det kunne jeg ikke huske, det er et martyrsted fra Kretas befrielseskrig mod tyrkerne i 1866, hvor der skete et kretensisk masseselv mord. 846 frihedskæmpere sprængte sig selv i luften.

Hania 2025 og 1981

Der er faktisk kun bilerne og små ændringer til forskel på havnekajen.

Mange hilsener til alle mine interesserede

Ole Bent/22.10.2025